

บทความวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน A Development of Interprofessional Education Learning Model for Health Promotion among the Elderly in the Community

อติญาณ์ ศรีเกษตริณ กศ.ด. (Atiya Sarakshetrin, Ed.D.)¹

อัจฉรวาดี ศรียะศักดิ์ ปร.ด. (Atcharawadee Sriyasak, Ph.D)²

วารุณี เกตุอินทร์ พย.ม. (Varunee Ketin, M.N.S)³

दारาวรรณ ร่องเมือง ปร.ด.(Daravan Rongmuang, Ph.d)⁴

Received: Mar 1, 2019

Revised: Mar 22, 2019

Accepted: Mar 29, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ฯ ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1** การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์อาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาล และวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร (n=10) ในประเด็นการจัดการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ความต้องการ และรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และแจกแบบสอบถามความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ และทันตสาธารณสุขศาสตร์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร (n=229) **ขั้นตอนที่ 2** การสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่ 1 การเรียนรู้แต่ละวิชาชีพ การเรียนรู้ที่ 2 ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ที่ 3 การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ที่ 4 การคิดสร้างสรรค์ **ขั้นตอนที่ 3** การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ตามเกณฑ์ 80/80 และการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จาก 5 สาขาวิชาชีพ (n=35) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามความสมัครใจ และ**ขั้นตอนที่ 4** การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที (Paired t-test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระบรมราชชนก

¹ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, ¹Email: atiya_s@hotmail.com

^{2,3}พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี,

²Email: sreysak@hotmail.com, ³Email: neng_pck@hotmail.com

⁴พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรวรรดิ, Email: Drongmung@gmail.com

^{1,2,3}Prachomkiao College of Nursing, Phetchaburi Province, Phetchaburi, Thailand

⁴Boromarajonani college of nursing Jakkiraj

1. หลักสูตรการสอนของสถาบันพระบรมราชชนกสำหรับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสหสาขาวิชาชีพอื่นๆ ที่ผ่านมายังไม่มีเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพโดยตรง มีเพียงสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ และจากการประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาทั้ง 3 สาขาวิชาชีพมีความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับอาจารย์ผู้สอนที่เสนอว่าควรจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในสหสาขาวิชาชีพต่างๆ ในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. ร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากและมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพกับประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ได้ค่า E1/E2 เท่ากับ 81.23/83.52 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ และความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ หลังเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้ สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมรูปแบบการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ ทั้งด้านบทบาทของทีมสหวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน
4. รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่ 1 การเรียนรู้แต่ละวิชาชีพ การเรียนรู้ที่ 2 ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ที่ 3 การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ที่ 4 การคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทุกการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง ร่วมกับการสะท้อนคิด และต้องส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนานวัตกรรมร่วมกันระหว่างสาขาวิชาชีพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ, การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ, การวิจัยและพัฒนา

Abstract

This research and development aimed to develop the interprofessional education learning model for health promotion among the elderly in the community and evaluate the effectiveness of the learning model. The research was conducted in 4 stages as the following: Stage 1: study of fundamental data. Samples were faculties in nursing college and public health college (n=10). They were interviewed according to interprofessional education teaching and learning, need of teaching, and interprofessional education learning model for health promotion among the elderly in the community. Nursing students, public health students, and dental public health students (n=229) under the Ministry of Public Health were self-evaluated according to their ability to work with an interprofessional team. Stage 2: the interprofessional education learning model design including module 1, knowing each profession; module 2, leadership; module 3, team working; and module 4, creative thinking. Stage 3: The evaluation of the effectiveness of the interprofessional education learning model based on 80/80 evaluation criteria. The learning model was implemented with the 3rd year student from 5 professions (n=35). The sample were selected using purposive sampling and willing to participate. Stage 4: The improvement of interprofessional education learning model. Data were analyzed using descriptive statistics, and pair t-test. Qualitative data were analyzed using content analysis. The results revealed as following:

1. There was no specifically content of interprofessional education learning in the nursing and public health curriculum. It was integrated in some subjects. The ability of interprofessional working of the three branch students was at moderate level. Consistent with data from the faculties, it was recommended to add interprofessional education activities as an extra-curriculum.

2. The interprofessional education learning model for health promotion among the elderly in the community was appropriate and congruence between the learning model and the components of interprofessional education learning were at a high level. The efficiency of the learning model and achievement was $E1/E2 = 81.23/83.52$ which the criterion was met.

3. There was a significant difference in mean attitudes score toward interprofessional working and the ability to work with interprofessional team between before and after participating in learning model ($p < .05$). There was a high level of interprofessional collaboration skill, role of interprofessional, leadership, and teamwork and creativity.

4. The interprofessional education learning model for health promotion among the elderly in the community compose of 4 modules including: module 1, knowing each profession; module 2, leadership; module 3, team working; and module 4, creative thinking. Teaching method in all modules should integrate experiential learning, and reflective thinking. Moreover, students should be encouraged to create innovations among interdisciplinary.

Keyword: interprofessional education, health promotion of the elderly, research and development

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (aging society) แล้ว โดยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปคาดหมายกลางปีเพิ่มเป็นร้อยละ 19 ในปี พ.ศ. 2563 และร้อยละ 26.20 ในปี พ.ศ. 2572¹ และประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) ในอีก 10 ปีข้างหน้า ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวปราศจากความเจ็บป่วยมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างอิสระและมีความสุข กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวัยผู้สูงอายุ 10 ปี (พ.ศ. 2557-2566) เน้นยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมาย

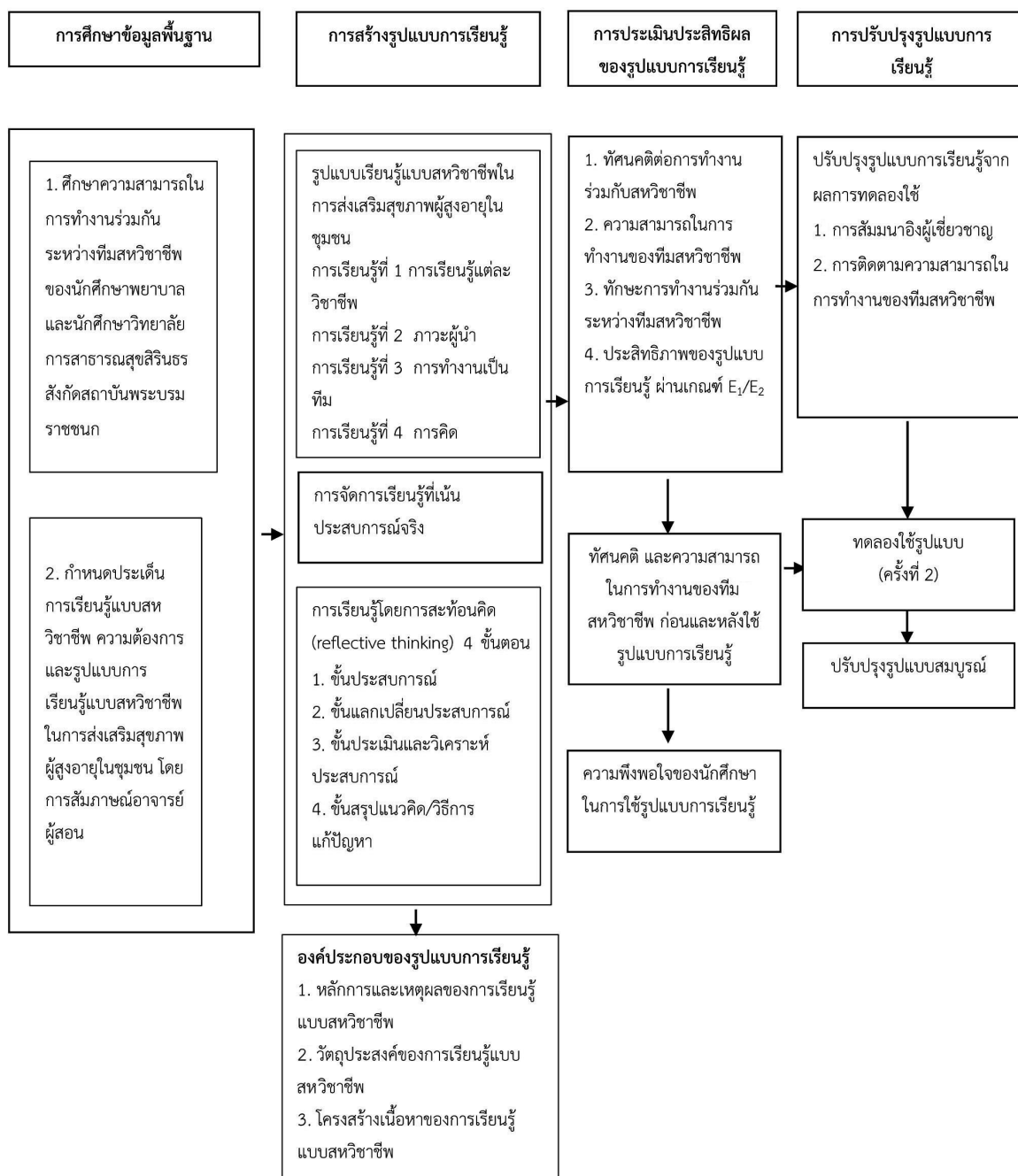
ของบริการที่พึงประสงค์คือ บริการสุขภาพองค์รวม บริการสุขภาพผสมผสาน และบริการสุขภาพที่ต่อเนื่อง² การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จำเป็นต้องได้รับการด้านสุขภาพจากกลุ่มสาขาวิชาชีพต่างๆ เพื่อการบูรณาการอย่างครบวงจร ดังนั้นการเตรียมกำลังคนด้านสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง กำลังคนด้านสุขภาพเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระบบสุขภาพ การพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพจึงควรมองภาพทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การจ้างงาน ไปจนถึงการพัฒนาศักยภาพ ในปัจจุบันทุกภาคส่วน ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างจิตสำนึกและการปฏิรูปการศึกษามูลนิธิสุขภาพในศตวรรษที่ 21 จากการเรียนรู้แบบแยกส่วน เน้นวิชาความรู้แต่ในตำรา มุ่งสู่การเรียนรู้แบบบูรณาการจากประสบการณ์จริงในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางด้านสุขภาพของประเทศ ให้สามารถตอบสนองความต้องการ

ของประชาชนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศ การขับเคลื่อนครั้งนี้ จึงนับเป็นก้าวสำคัญในการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสาขาวิชาชีพในทุกสถาบันอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2557-2561) ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นกรอบแนวทางในการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพของสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนา เป็นระบบการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต และมุ่งเน้น “สร้างนำซ่อม” พร้อมผลิตบัณฑิตที่จะก้าวมาเป็นบุคลากรด้านสุขภาพ ให้มีทักษะการสื่อสาร มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้นำทำงานเป็นทีม เพื่อส่งเสริมระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่มีความเชื่อมโยงกับระบบบริการระดับสูง โดยการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานและประชาชนเป็นศูนย์กลาง³

ในปี พ.ศ. 2553 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้มีข้อเสนอมติ WHA66.23 เพื่อให้ประเทศสมาชิกทบทวนสถานการณ์การจัดการศึกษากำลังคนด้านสุขภาพ รวมทั้งการขับเคลื่อนเพื่อปฏิรูปการศึกษากำลังคนด้านสุขภาพครั้งใหญ่ทั่วโลก ที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อกระจายความก้าวหน้าด้านสุขภาพอย่างเสมอภาค หนึ่งในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาคือ การจัดการศึกษาแบบสหวิชาชีพโดย WHO ได้เสนอแนวทางปฏิบัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาแบบสหวิชาชีพ (Interprofessional Education : IPE)⁴ จะเกิดขึ้นเมื่อมีผู้เรียนจากสองวิชาชีพขึ้นไปได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพ” การเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาด้านสุขภาพและสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ พยาบาล เภสัชศาสตร์ สหเวชศาสตร์ กายภาพบำบัด ฯลฯ ได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการเรียนรู้จากกันและกัน เกิดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสหสาขาวิชาชีพ ทั้งนี้เมื่อนิสิตนักศึกษาได้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพจะสามารถปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพร่วมกันเป็นทีม มีเป้าหมายร่วมกันที่มุ่งให้สุขภาพของคนไทยดีขึ้น โดยสามารถปฏิบัติงานเป็นทีมสุขภาพ (Collaborative practice) ที่แข็งแกร่ง⁵ เป้าหมายของการเรียนการสอนแบบสหวิชาชีพ ประกอบด้วย

การเรียนรู้ว่าแต่ละวิชาชีพมีบทบาท ความรับผิดชอบอะไร (Role, Responsibility, Respect) รู้จักภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) การทำงานเป็นทีมอย่างเข้าใจกันและกัน (Teamwork) และการเรียนการสอนสะท้อนย้อนคิด (Learning & Reflection)⁶

จากการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ และหลักสูตรทันตสาธารณสุข ของสถาบันพระบรมราชชนกพบว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ สำหรับนักศึกษากลุ่มนี้ ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เมื่อนักศึกษาไปปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อการทำงานร่วมกันของทีมนสหวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาขาวิชาชีพอื่นๆ จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยง บูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรถพร สนธิไชย ฌอนอมศักดิ์ บุญสู่ และนิศธานี⁷ ที่พบว่ารูปแบบการฝึกประสบการณ์ การให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ณ บ้านเกิดของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบด้านตรวจประเมินและบำบัดโรคเบื้องต้น ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านควบคุมป้องกันโรค ด้านฟื้นฟูสุขภาพ และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และลักษณะงานที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย วินิจฉัยปัญหาพัฒนา งานทางด้านสาธารณสุข ตามบริบทที่เป็นบทบาทหน้าที่ที่นักวิชาการสาธารณสุข ทำให้นักศึกษามีความพร้อมในการปฏิบัติงานหลังสำเร็จการศึกษา และ Chantian, Saard, Von Bormann และ Boonpleng⁸ ได้พัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในยุคประชาคมอาเซียน ผ่านระบบ e-Learning เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน พยาบาลไทยกับประชาคมอาเซียน และสนทนาภาษาพยาบาล พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับนักศึกษาพยาบาลได้ ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเตรียมความพร้อม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในเครือข่ายภาคกลาง ประกอบด้วยวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี และมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เทคโนโลยีราชชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตสุพรรณบุรี ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ ทันตสาธารณสุขศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และวิศวกรรม อิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม โดยการทำงานร่วมกันในรูปแบบสหสาขาวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน การเรียนรู้แบบสหวิชาชีพที่จัดขึ้นเป็นการเตรียมความพร้อมใน

การพัฒนาบุคลากรทางด้านสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณณ์ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนามาตรฐานและ บริการ ถ่ายทอดทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพสู่ บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข สอดคล้องกับความต้องการ ของประเทศ และรองรับความต้องการของระบบสุขภาพในอนาคตและนำสู่การปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้โดยการสะท้อนคิด ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นประเมินและวิเคราะห์ประสบการณ์ ขั้นสรุปแนวคิด/วิธีการแก้ปัญหา และขั้นการวางแผนปฏิบัติ/ทดลองใช้ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริงมาใช้ในการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้ โดยมุ่งหวังว่าผลจากการใช้รูปแบบดังกล่าว จะพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ ความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ ทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างสหวิชาชีพ ในด้านบทบาทของทีมสหวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพของนักศึกษา แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้สหวิชาชีพในสถาบันการศึกษา ความสำคัญและความต้องการจัดการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก รวบรวมข้อมูลโดย 1) การศึกษาความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา

พยาบาลและนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ และทันตสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 229 คน 2) สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน จำนวน 10 คน ในประเด็นการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดโครงสร้างองค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ และนำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ทีมผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 และจากการทบทวนวรรณกรรมมาวิเคราะห์ และดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ทีมผู้วิจัยดำเนินการร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนที่สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ประกอบด้วยหลักการและเหตุผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ และโครงสร้างของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

2.1.2 กำหนดเนื้อหาสาระในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ โดยกำหนดแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

2.1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

2.1.4 กำหนดโครงสร้างของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ได้แก่ คำอธิบายการเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อในการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2.1.5 กำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการสะท้อนคิด (reflective thinking) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นประเมินและวิเคราะห์ประสบการณ์ ขั้นสรุปแนวคิด/วิธีการแก้

ปัญหา และขั้นการวางแผนปฏิบัติ/ทดลองใช้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง

2.2 ทีมผู้วิจัยเสนอร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพเพื่อตรวจร่างโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหาและคุณภาพของรูปแบบและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

2.3 ทีมผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ขั้นตอนนี้เป็น การนำรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี สาขาทันตสาธารณสุขศาสตร์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตสุพรรณบุรี สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และ สาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม เลือกแบบเจาะจงตามความสมัครใจ สาขาละ 7 คน รวมทั้งสิ้น 35 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบวัดทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพเป็นแบบลิเคิร์ต มี 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ โดยดัดแปลงมาจาก วิริยา โพธิ์ขวางและคณะ⁹ ซึ่งแปลจาก McFadyen, Webster, และ Maclaren¹⁰ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค .90 2) แบบวัดความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ เป็นแบบลิเคิร์ต มี 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยคณะผู้วิจัยแปลจากแบบวัดของ Schmitz, Radosevich, Jardine, MacDonald, Trumppower, และ Archibald¹¹ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค .81 และ 3) แบบวัดทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพเป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นแบบวัดแบบลิเคิร์ต มี 5 ระดับ ประกอบไปด้วยด้านบทบาทของทีมสหวิชาชีพ จำนวน 10 ข้อ ความเป็นผู้นำ จำนวน 10 ข้อ การทำงานเป็นทีม จำนวน 10 ข้อ และ

การคิดสร้างสรรค์ จำนวน 17 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคทั้งฉบับ .84 และ 2) ขั้นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ หาค่าประสิทธิผลของรูปแบบโดยการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองด้วยการทดสอบค่าที่ (paired t-test) ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ จากผลการทดสอบของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละหน่วยกิจกรรมกับผลรวม กำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 มีการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบโดยแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบกิจกรรม เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบลิเคิร์ต มี 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค .86

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากผลการทดลองใช้รูปแบบ การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และการติดตามทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาล พระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี เลขที่ PCKCN REC15/2561

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในหลักสูตรสำหรับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสหสาขาวิชาชีพอื่นๆ ที่ผ่านมายังไม่มีเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพโดยตรง อาจจะมีสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ เช่น เรื่องการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ แต่เป็นเพียงสาระทั่วไปแต่อย่างไรก็ตามการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ยังเป็นเรื่องที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในเรื่องการเตรียมความพร้อมบุคลากรสาธารณสุขเพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างสหวิชาชีพและการทำงานร่วมกับทีมหมอครอบครัว ในการดูแลผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลง

แบบการทำงานเชิงประสานกันมากขึ้น สถาบันการศึกษาจึงต้องปรับการเรียนการสอนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยผู้สอนเสนอให้ควรมีรูปแบบในการจัดการอบรมเสริมหลักสูตร จัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในสหสาขาวิชาชีพต่างๆ ในประเด็นการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ ความเข้าใจแต่ละวิชาชีพ ที่ทำงานร่วมกัน การคิดสร้างสรรค์ การประชุมปรึกษา การมีทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน โดยจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมทั้งในการจัดการเรียนรู้ต้องจัดร่วมกับสาขาวิชาชีพอื่นที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในสาขาที่เกี่ยวข้องเฉพาะทางด้านสุขภาพ เพื่อให้เห็นมุมมองที่แตกต่างของแต่ละวิชาชีพ ที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานจริงในอนาคต ซึ่งความแตกต่างของแต่ละสาขาวิชาชีพจะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม เกิดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

1.2 ผลการศึกษาความสามารถในการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 229 คน พบว่านักศึกษามีความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.44, SD = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกทีมสหวิชาชีพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.94, SD = 0.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายสาขาวิชาชีพ พบว่า สาขาวิชาชีพพยาบาลศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ อยู่ในระดับสูงกว่าวิชาชีพอื่นๆ (Mean = 3.64, SD = 0.74) และนักศึกษาได้เสนอแนะให้มีการจัดการเรียนการสอนร่วมกับสหสาขาวิชาชีพอื่นเพิ่มเติม

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

รูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผลของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ 3) โครงสร้างเนื้อหาของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 การเรียนรู้ ดังนี้ การเรียนรู้ที่ 1 การ

เรียนรู้แต่ละวิชาชีพ จำนวน 3 ชั่วโมง อธิบายถึงแนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานแบบสหสาขาวิชาชีพ รูปแบบและบทบาทของการทำงานแต่ละวิชาชีพ การเรียนรู้ที่ 2 ภาวะผู้นำ (Leadership) จำนวน 5 ชั่วโมง อธิบายถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำและความเป็นผู้นำ บทบาทหน้าที่ของผู้นำ และผู้ตาม ลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี การสื่อสารระหว่างผู้นำและผู้ตามของทีมสหสาขาวิชาชีพ รวมทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของทีมสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน การเรียนรู้ที่ 3 การทำงานเป็นทีม (teamwork) จำนวน 4 ชั่วโมง อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม การประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกัน หลักการเบื้องต้นของการทำงานเป็นทีม การสร้างทีม รวมถึงการประสานงานและความร่วมมือ การสร้างแรงจูงใจ เพื่อประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และการเรียนรู้ที่ 4 การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) จำนวน 3 ชั่วโมง อธิบายถึงแนวคิดของการคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

ส่วนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ

ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของหน่วยเรียนรู้กับผลรวมทั้งหมดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ได้ค่า E1/E2 เท่ากับ 81.23/83.52 แต่ผลการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ หลังการเข้าร่วมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ (Mean = 58.50, SD = 36.97) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการเรียนรู้ (Mean = 44.67, SD = 26.13) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .0003 ดังตารางที่ 1 และพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ หลังการเข้าร่วมการเรียนรู้ (Mean = 89.58, SD = 6.97) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมการเรียนรู้ (Mean = 76.39, SD = 9.49) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .0002 ดังตารางที่ 2 นักศึกษามีทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

ระดับทัศนคติ	Mean	SD	t	p-value
ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้	44.67	26.13	8.585	.0003
หลังใช้รูปแบบการเรียนรู้	58.50	36.97		

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

ระดับความสามารถในการทำงาน	Mean	SD	t	p-value
ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้	76.39	9.49	7.977	.0002
หลังใช้รูปแบบการเรียนรู้	89.58	6.97		

(Mean = 4.49, SD= .52) และนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.39, SD= .32)

ส่วนที่ 4 ผลการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนและการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำผลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพทั้ง 4 ด้าน คือ ถูกต้อง เหมาะสม นำไปปฏิบัติได้ และเป็นประโยชน์ ในประเด็นเนื้อหาสาระให้มีความเหมาะสมทันต่อเหตุการณ์ สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ได้มีการปรับการเรียนรู้นั้นเน้นการเรียนรู้แบบสภาพจริงโดยเพิ่มการเล่าเรื่องกรณีศึกษาที่ได้ไปศึกษาในสถานการณ์จริง เน้นการมีส่วนร่วม ให้ผู้เข้าร่วมได้มีการคิดวิเคราะห์ และการปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสบการณ์รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายเพิ่มระยะเวลาในการดูวิดีโอ การจัดการกิจกรรมกลุ่ม/เกมส์ ให้มีความน่าสนใจ สอดคล้องกับสภาพการณ์และวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ และนำรูปแบบไปทดลองใช้อีกครั้งกับนักศึกษาจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มแรก พบว่า ทัศนคติและความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการติดตามประเมินนักศึกษา 3 เดือนพบว่าความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ

ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก

ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อเสนอแนะว่า ให้นำผลจากการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาเสนอแนะ และจากการสะท้อนคิดไปปรับปรุงการเรียนรู้อื่นๆ ในและนอกหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะให้กับนักศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษา นำไปปฏิบัติได้ และเป็นประโยชน์ สำหรับบุคลากรสุขภาพที่ต้องมีการทำงานในรูปแบบสหวิชาชีพและรูปแบบของเครือข่าย และแสวงหาวิธีในการทำงานในเชิงบูรณาการกับสถาบันการศึกษา ระดับอื่นๆ ในระดับพื้นที่ที่ก่อให้เกิดผลกระทบรวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆที่จัดขึ้นควรนำไปบูรณาการในการเรียนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติในรายวิชาต่างๆ ที่เป็นรูปธรรม เป็นรูปแบบการเรียนรู้อัตนวิสัยทัศน์ รวมทั้งวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ควรมีการประเมินติดตามพฤติกรรมการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพในนักศึกษารุ่นต่อไป เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าหลักสูตรการสอน

ของสถาบันพระบรมราชชนกสำหรับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสหสาขาวิชาชีพอื่นๆ ที่ผ่านมายังไม่มีเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพโดยตรง อาจจะมีสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ และจากการสอบถามความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพของนักศึกษา พบว่านักศึกษาทั้ง 3 สาขาวิชาชีพ มีความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ และทันตสาธารณสุขศาสตร์ ที่ผ่านมามีการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพยังเป็นเรื่องใหม่ นักศึกษาแต่ละวิชาชีพมีเพียงการเรียนรู้บทบาทของตนเองในการปฏิบัติงาน แต่ยังขาดการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้จากกันในแต่ละวิชาชีพ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้ระหว่างวิชาชีพยังมีน้อย เนื่องจากสภาพการจัดการเรียนในปัจจุบันเนื้อหาในหลักสูตรแต่ละวิชาชีพมีค่อนข้างมาก และใช้เวลาเต็มที่ทั้งการเรียนทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้การจัดสรรเวลาที่ตรงกันเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับอาจารย์ผู้สอนที่เสนอว่าควรจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในสหสาขาวิชาชีพต่างๆ ในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิ ศรีสฐเสถียร¹² ศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ณ กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลอุดรธานี ในนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาแพทยศาสตร์ กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด และพยาบาลศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มาฝึกปฏิบัติงานที่กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู ผลการศึกษาพบว่าการเรียนแบบสหวิชาชีพรวม 4 ครั้ง นักศึกษายังไม่เคยมีประสบการณ์การเรียนแบบสหวิชาชีพมาก่อน นักศึกษาพยาบาลให้คะแนนความพร้อมของตนเองในการเรียนแบบสหวิชาชีพต่ำกว่าสาขาอื่น ส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นวิธีการเรียนที่ช่วยให้เข้าใจบทบาทของแต่ละวิชาชีพและลักษณะการทำงานร่วมกันมากขึ้น และนักศึกษาทุกคนเห็นด้วยว่าควรจัดให้มีการเรียนการสอนวิธีนี้ต่อไป แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพเป็นวิธีการเรียนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาความสามารถ ในการแบ่งปันความรู้ทักษะ เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และการวิจัยร่วมกัน ระหว่างสหวิชาชีพ และช่วยเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทำงานแบบสหวิชาชีพซึ่งเป็นวิธีทำงานที่เหมาะสมสำหรับการ

ดูแลปัญหาสุขภาพของประชากรในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีปัญหาซับซ้อน¹² โดยการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ว่า แต่ละวิชาชีพมีบทบาท ความรับผิดชอบอะไร รู้จักภาวะความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีมอย่างเข้าใจกันและกัน และการเรียนการสอนสะท้อนย้อนคิด¹³ ผลที่เกิดจากการเรียนการสอนที่เป็นสหวิชาชีพทำให้ผู้เรียนมองเห็นบทบาทการทำงานของตนที่มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้รับบริการดีขึ้น

2. รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาพยาบาลและนักศึกษาสาธารณสุขศาสตร์ ทันตสาธารณสุขศาสตร์ และวิชาชีพอื่น ประกอบด้วย การเรียนรู้ที่ 1 การเรียนรู้แต่ละวิชาชีพ การเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิด (3 ชั่วโมง) ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มองเห็นคุณค่าของแต่ละสาขาวิชาชีพ ตระหนักถึงความหลากหลายทางความเชื่อและวัฒนธรรม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนที่มีคุณภาพ การเรียนรู้ที่ 2 ภาวะผู้นำ (5 ชั่วโมง) กิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของตนเอง ทั้งการเป็นผู้นำ และผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ตลอดจนการสื่อสารระหว่างผู้นำและผู้ตามของทีมสหสาขาวิชาชีพ รวมทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของทีมสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน การเรียนรู้ที่ 3 การทำงานเป็นทีม (4 ชั่วโมง) การเรียนรู้นี้ทำให้นักศึกษาเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกัน การประสานงานและความร่วมมือ การสร้างแรงจูงใจ เพื่อประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และการเรียนรู้ที่ 4 การคิดสร้างสรรค์ (3 ชั่วโมง) การเรียนรู้นี้ทำให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดการประยุกต์ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนยังใช้รูปแบบการเรียนรู้สะท้อนย้อนคิดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และส่งผลต่อการแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม ซึ่งในทุกการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง ร่วมกับการสะท้อนคิด และต้องส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างสาขาวิชาชีพ โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความ

สอดคล้องกันทุกองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยมีการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการเสริมสร้างสมรรถนะ ทักษะ และทักษะในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ สำหรับนักศึกษา¹³ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์แสวงหาคำตอบโดยใช้เหตุผล แก้ไขปัญหา นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น¹⁴

3. ประสิทธิภาพผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน

การประเมินประสิทธิภาพผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของหน่วยเรีญรู้กับผลรวมทั้งหมดในการดำเนินตามรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ได้ค่า E1/E2 เท่ากับ 81.23/83.52 หมายความว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ผ่านเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและผลลัพธ์อธิบายได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ ความสามารถในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพอยู่ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีค่าจำเป็นในระดับมากที่ต้องพัฒนาการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของประชาชนในปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมอีกด้วย และยังมีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้สามารถปฏิบัติได้จริงซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันเชิงวิชาการระหว่างอาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องโดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมพลังในการพัฒนาผู้เรียน¹⁵

เมื่อนำไปทดลองใช้โดยใช้กับนักศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ ความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ หลังการเข้าร่วมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนสูงกว่า ก่อนการเข้าร่วมการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ($p = .0003$) โดยทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ ด้านบทบาทของทีมสหวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และหลังใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน นักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการสะท้อนคิด (reflective thinking) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นประเมินและวิเคราะห์ประสบการณ์ ขั้นสรุปแนวคิด/วิธีการแก้ปัญหา และขั้นการวางแผนปฏิบัติ/ทดลองใช้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริง โดยกลยุทธ์รูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ ประกอบด้วย การเรียนรู้หลัก คือ การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จริงโดยการเชิญผู้สูงอายุในชุมชน การจัดการเรียนรู้แบบใช้กรณีตัวอย่าง และการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งรูปแบบและวิธีการดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ เข้าใจและเรียนรู้บทบาทของตนเอง และบทบาทของผู้อื่นในทีมสหวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุณี เศรษฐเสถียร¹² ที่ให้นักศึกษามีการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบกลุ่ม โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6-8 คน แบบคณะวิชาชีพ และมอบหมายให้ร่วมกันศึกษาผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีกจากโรคหลอดเลือดสมองในระยะฟื้นฟู โดยช่วยกันรวบรวมประวัติ ตรวจสอบ วางเป้าหมายและแผนการรักษาฟื้นฟูโดยมีอาจารย์ร่วมสอนเป็นผู้สังเกตการณ์ประจำกลุ่ม หลังจากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียนและนักศึกษา ในชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายแล้วอาจารย์ผู้สังเกตการณ์ให้ข้อมูล สะท้อนกลับในด้านกระบวนการกลุ่ม และทักษะการปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษา พบว่า คะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จอยู่ที่ การเริ่มต้นที่ต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อทั้งนักศึกษา ผู้รับบริการ และระบบการบริการสุขภาพระยะยาว ควรมีความยืดหยุ่นตามความพร้อมในระยะเริ่มต้น โดยไม่เพิ่มภาระแก่ผู้ปฏิบัติงาน จึงจะทำให้การเรียนรู้แบบสหวิชาชีพมีการพัฒนาและอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำรูปแบบการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนไปใช้เพื่อการเตรียมความพร้อม และพัฒนาความสามารถของนักศึกษาทั้งใน และนอกสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก เพื่อพัฒนาทัศนคติการทำงานร่วมกันในรูปแบบของทีมสหวิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการ และผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ศึกษาการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบสหสาขาวิชาชีพในสาขาอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันพระบรมราชชนกที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

References

1. Knodel JE, Bussarawan T, Vipap P, Wiraporn P. The situation of Thailand's older population: An update based on the 2014 Survey of Older Persons in Thailand. HelpAge International. 2015.
2. Ministry of Public Health. Capacity of active aging plan. [Internet]. 2013 [cited 2017 Jun 10] Available from <http://anamai.moph.go.th/download/>. Pdf. (in Thai)
3. Thai National Health Organization. Strong health personnel and Health system sustainable. [Internet]. 2016 [cited 2017 Jun 10] Available from <http://www.thaihealth.or.th/Content/34190-บุคลากรสุขภาพเข้มแข็ง%20ระบบสุขภาพยั่งยืน.html>. (in Thai)
4. Subcommittee Interprofessional Education. Interprofessional education. [Internet]. 2013 [cited 2017 Aug 20] Available from <http://www.healthprofessionals21thailand.org/wp-content/uploads/2016/11/1.-Call-for-IPE-Proposals-Final-020617.pdf> (in Thai)
5. Chuenkongkaew W. The report on the annual national health professional education reform forum: ANHPER. [Internet]. 2013 [cited 2017 Aug 20] Available from http://www.healthprofessionals21thailand.org/wp-content/uploads/2016/11/book_report1-2.pdf (in Thai)
6. Putthasri W, Chuenkongkaew W. The report on 3rd annual national health professional education reform forum: ANHPERF "IPE towards Thai Health Team". Nonthaburi: P.A Living Ltd. 2017; Bangkok, Thailand. (in Thai)
7. Sontichai A, Boonsu T, Thanee N. The behavior identity model of Primary Health Care Services of bachelor's degree students in public health (community public health) at Sirindhorn College of Public Health, Ubonratchathani. Nursing Public Health and Education Journal 2016; 19(1): 145-160. (in Thai)
8. Chantian P, Saard S, Von Bormann S, Boonpleng W. The development of an E-learning program to prepare nursing students of Phraboromarajchanok Institute for Health Workforce Development in response to the ASEAN community. Nursing Journal of the Ministry of Public Health 2016; 26(2): 154-165. (in Thai)

9. Phokhwang W, Thongphet P, Sarakshetrin A, Klaypugsee L. Palliative care competency of nursing students at nursing colleges, the ministry of public health. Research report, Suratthani, 2017. (in Thai)
10. McFadyen AK, Webster VS, Maclaren WM. The test-retest reliability of a revised version of the Readiness for Interprofessional Learning Scale (RIPLS), *Journal of Interprofessional Care* 2006; 20(6): 633-9.
11. Schmitz CC, Radosevich DM, Jardine P, MacDonald CJ, Trumpower D, Archibald D. The interprofessional collaborative competency attainment survey (ICCAS): A replication validation study. *Journal of Interprofessional care* 2017;31(1):28-34.
12. Sethasathie S. A model of interprofessional education (IPE) in department of physical medicine and rehabilitation, Udonthani Hospital. *Journal of Thai Rehabilitation Medicine* 2015;25(2):65-70. (in Thai)
13. Knowles JG, Cole AL, Presswood CS. *Through preservice teachers' eyes: Exploring field experiences through and inquiry*. New York: Merrill; 1994.
14. Johns C. *Becoming a reflective practitioner: a reflective and holistic approach to clinical nursing, practice development and clinical supervision*. Oxford: Blackwell Science; 2000.
15. Tirapaiwong Y, Aomsin K. Instructional development through professional learning communities: Guideline for developing teachers and students. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok* 2018;34(2):164-72. (in Thai)